

Debrecenben áprilisban

Amikor két hónapja a szegedi interjún dolgoztam, még nem gondoltam, hogy rövid időn belül ismét katasztrófális árvíz fenyegeti majd ezt a várost és vele együtt az ország számos települését. Félelem tölti el az emberek szívét, és sok helyen hiába minden, pedig a gátakon több ezren dolgoznak, mentik, ami menthető ...

A napokban a Tisza magas vízállása miatt Szolnok és Szajol között nagyon megnehezült a vasúti közlekedés, Budapestről Debrecent csak kerülővel, Miskolcon keresztül lehet elérni. Én is így utaztam, majd' egy órás késéssel érkezve a debreceni Nagyállomásra.

Debrecen vasúti fővonalának egyébként hosszú története van. 1837-ben bizonyos Sztányi Móric, Debrecen egyik polgára engedélyt kért vasúti részvénytársaság alapítására. Elképzelései szerint a vagonokat ló vontatta volna. Ebből azonban nem lett semmi. A Pest–Debrecen vasút bizonyosan a merész ötletek körét gazdagította a reformkorban, ha még Deák Ferenc is kételkedett megvalósításában. „Én azt hiszem – mondta 1839-ben –, hogy a Debrecen–Pest közötti vonalra nézve alig van valaki a rendek között, aki velem együtt álomnak ne tartaná, hogy itt valaha létezhesen.” Pedig akkor már megtört a jég: egy bécsi bankár megszerezte a Pest és Vác közötti vasútvonal építési jogát. A második vasúti vállalkozás azonban éppen Debrecen felé vezetett, 1847-ben megindult a forgalom Pest és Szolnok között. A vonalnak történelmi jelentősége van. 1849 januárjában, amikor a kormánynak és Pest lakóinak menekülniük kellett, csak kelet felé, Debrecennek vehették útjukat, Szolnokig már vasúton jutottak el. 1857-ben megépült a vonal és az „indóház”. 1858-ban megnyílt a Debrecen–Nyíregyháza-szakasz, egy év múlva a Debrecen–Miskolc-vonal, s a szárnyvonalak kiépültével a város vasúti csomóponttá vált a századfordulón.

A Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár története is – hasonlóan a fentiekhez – megpróbáltatásokkal teli. Hosszú évtizedek után, 2006. március 28-án történt meg a várva várt új épület alapkövének letétele, pedig már 1966-ban terv készült a megyei művelődési központ és a könyvtár közös épületegyüttesére. Akkor anyagiakra hivatkozva a művelődési központ kapott elsőbbséget. 1977-ben újabb helyen jelölték ki a könyvtár megépítését. A tervek készültek, azonban a megvalósítás ezúttal is elmaradt. (1998-ban ezen a telken épült meg a Debreceni Plaza.) Egy évvel később újabb próbálkozás – újabb kudarc. 1982-ben az építés megindítását három évvel későbbre tűzik ki. Addig viszont a

könyvtár válságos helyzetének enyhítésére átmenetinek szánt intézkedések történnek: a távfűtés bevezetése, belső és homlokzati felújítások. Ekkor adták át a Piac utca 71. szám alatti épületet, ahol a gyermekkönyvtár, módszertani osztály és sokszorosító műhely és a kötészet kapott helyet, ezzel tehermentesítve a Piac utca 8. szám alatti épületet. A '90-es évek is csak hiú reményeket, meg nem valósult együttműködéseket, véget nem érő egyeztető tárgyalásokat hoztak. És most, 2006-ban jutottak el oda, hogy Gellér Ferenc tervei alapján, címzett állami támogatásból új épület kapnak. Az átadás 2007 tavaszán várható.

– A költségvetés és a terv is többször módosult – mondja Eszenyiné dr. Borbély Mária igazgató asszony. – A könyvtár 2004-ben kapta meg a támogatást – elsősorban a korábbi igazgató, Gellér Ferencné dr. kitartó munkájának eredményeként –, amelynek összege mára, sajnos, jelentősen csökkent. Először a megyei levéltárral közös építkezésben gondolkodott a fenntartó Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, de mostanra ebben is változás történt. Bár a levéltár is felépül – a tervezett U-alakú épület másik szárnyaként, közvetlenül a könyvtár mellett –, de a címzett állami támogatás csak a könyvtárat érinti, a két beruházási projekt nem egyszerre fut. A költségek lefaragása az eredeti tervekhez képest két jelentős változást eredményezett, nem lesz teljes alapincézés, és csak 70-80 fős, a tervezettnél kisebb konferenciaterem készül. De még így is 4300 négyzetméteres, háromszintes, gyönyörű épületben dolgozhatunk majd.

Közben előkerülnek a tervek, és feleltük beszélgetünk tovább.

– A pincében lesz a raktár, a kötészet, a nyomda. Jelenleg több külső raktárunk van – egy héten kétszer van beszállítás. Nagyon rossz állapotúak a könyvek és a helyszínek is. Most éppen azon a munkaterven dolgozunk, amelyben rögzítjük, hogy kik és milyen időbeosztással kezdik el a 300 ezres állomány elemzését, és végzik el a leválogatást, selejtezést, törlést. Ezt a munkát megelőzően el kell készítenünk a muzeális dokumentumokra vonatkozó házi szabályzatunkat is, hogy az állomány elemzése során már az ebben rögzítetteket is figyelembe vehessük. A megmaradt állománytesteket később szakemberekkel kívánjuk fertőtleníteni, hogy az új épületbe minden vonatkozásban megtisztított állománnyal nyithassunk. Ezekkel a feladatokkal a jelenlegi helyzet szerint decemberig végeznünk kell. Komoly tervezést igénylő munkáról van szó, hiszen az utóbbi években jelentősen megnyirbálták a könyvtár létszámát, és a jelenlegi negyven fős kollektívánk a napi működés során is „csúcsra járva” dolgozik.

Örülünk, hogy az új könyvtárban nyomda is működik, bár modern nyomdai gépeink nincsenek, de reménykedünk, hogy a jövőben ez is orvosolható lesz.

Az alagsorban kap még helyet a büfé és egy nagy kiállító tér is. A kiállítások szervezésében egyik elsőrendű szempontunk a megye települései kulturális életének bemutatása – sokkal látványosabban, színesebben, mint ahogyan erre eddig lehetőségünk volt. A fenntartó elvárja tőlünk a megyei funkció erősítését, és ezzel az elvárásával nyitott fülekre talál, hiszen a megyei könyvtár és a községi könyvtárak helyismereti gyűjteményeiben rejlt kincsek méltatlanul mellőzöttek, sokkal nagyobb publicitást érdemelnek.

Most már a földszinti, majd az emeleti alaprajzok fekszenek előttünk és az ide tervezett osztályokat, szolgáltató egységeket vesszük sorra.

– A földszinten lesz a gyerekkönyvtár és a feldolgozó osztály, a hírlapolvasó és a médiatár, valamint a már említett konferenciaterem. Ez valószínűleg nem piaci alapon működik majd, hiszen Debrecenben egyébként is túlkínálat van ezen a téren. Persze lehet, hogy mi is rá leszünk utalva a bérbeadásra, hiszen ezt az új épületet majd fenn is kell tartani valamiből! Jelenleg 1600 négyzetméteren működünk, és az új épület nemcsak nagyobb alapterületű, de teljesen légkondicionált is lesz. Tehát a költségek meg többszöröződnek.

Az első emeleten a szabadpolcos olvasói tér és tájékoztató pontok várják majd a látogatókat, olvasói és könyvtárosi terminálokkal, valamint az idegen nyelvű részleget is itt helyezzük el. Ez a szint lesz az igazgatás és a módszertani munka, valamint a szerverszoba színtere is, az elrendezésben megpróbáljuk a funkcionális kapcsolatokat is tükröztetni. Némi szervezeti változást is tervezünk még az idén, ami az új épületben történő hatékonyabb működéshez elengedhetetlenül szükséges. Az olvasószolgálati osztályt a továbbiakban kiemelt osztályként kezeljük, benne a helyismereti részleggel, az idegen nyelvű részleggel, a gyerekkönyvtárral és a felnőtt olvasószolgálattal. A gyerekkönyvtár saját osztályvezető irányítása mellett működik a kiemelt osztályon belül, a másik három szolgáltatási egység részlegként dolgozik tovább.

A második emeleten, a tetőtérben lesz az olvasóterem és kap helyet a helyismereti gyűjtemény. Ez lehet majd a bővítés tere is, ha esetleg a későbbiekben a funkciók bővülnének, differenciálódnának.

– *Hogyan készültök a költözésre az előbb említetteken kívül?*

– A költözésre véleményünk szerint borzasztóan kevés idő áll majd rendelkezésre. Ezt a házat, könyvtárunk központi épületét az önkormányzat a jövő év legelején értékesíteni kívánja, ez azt jelenti, hogy amint az új épület elkészül, nekünk azonnal mennünk kell. Tehát előre kell dolgoznunk. Már most annak érdekében zajlanak a szervezeti átalakítások intézményünkben, az egyes egységek profilját azért tisztítjuk, a funkciókat úgy alakítjuk, hogy ott a lehetőségekhez mérten az első perctől kezdve flottul menjenek a dolgok. Már próbálunk lassan úgy működni, ahogyan azt majd az ottani keretek megkívánják.

Az új épületnek komoly reklámértéke lesz, és ezt nagyon ki kell használnunk az első perctől, mondhatni, már mostantól kezdve. A napokban az egyik főterre néző kirakatunkat egy számítógépes cég rendezi be és a monitorokon a mi reklámjaink futnak majd. Képeket adunk az építkezésről és egyéb hasznos információkat is közvetítünk. Már most szeretnénk a köztudatba elültetni, hogy új, korszerű épületbe költözünk, eddigi használóink jöjjenek velünk, a potenciális használói körnek pedig fel kívánjuk kelteni az érdeklődését.

A hivatalos megnyitót kora nyárra tervezzük egy kétnapos konferencia keretében.

Bár most a jövőt tervezik, de hosszú évtizedek óta igencsak rossz körülmények között dolgoznak, szolgáltatnak. A könyvtári séta során zsúfolt tereken megyünk keresztül.

– Ebben az épületben az olvasószolgálat, a helyismeret és a feldolgozó osztály van. A könyvtárközi kölcsönzést is itt intézi egy kolléga, akinek igen sok a munkája, hiszen – talán szerénytelenség nélkül mondhatom –, hogy ezen a területen az egyik legjobb vagyunk az országban. A szolgáltatási szándék igen nagy – neveti el magát. *[Megjegyzem, egyik kolléga arcán sem látszik fásultság és a körülmények miatt sem panaszkodnak. Viszont több helyen látom az asztalokon az új könyvtár látványtervéről készült fotót kitéve – gondolom, ez azért lelkesítőleg hat. – P. A.]*

A másik épületünk a Monti ezredes utcában van – folytatja Maja a jelen bemutatását. – Ott a módszertan, a gyerekkönyvtár és az idegen nyelvű részleg kapott helyet. Egyébként az az épület sokkal kulturáltabb a főépületénél.

Jelenleg is sok az egyetemista és a főiskolás látogatónk. Az új épület még közelebb lesz az egyetemhez, még szembeötlőbb és jobb helyen ebből a szempontból. Bár szeretnek bennünket most is, talán azért, mert otthonos a könyvtárunk. A középiskolások számában az utóbbi időben viszont lemorzsolódást tapasztalunk. Ennek talán az lehet az oka, hogy az iskolai könyvtárak nagyon sokat fejlődtek, állományukban és szolgáltatásaikban is megerősödtek. Reméljük, hogy az idősebb korosztály és a mozgásukban korlátozottak az új épületben nagyobb számban látogatnak majd minket. Jelenlegi főépületünkben ugyanis az emeleten van az olvasószolgálat, és nyilvánvaló, hogy akadálymentesítésről szó sem lehetett az utóbbi években. Erre az épületre már nem volt szabad költeni. Évtizedek óta csak kárelhárítás folyik. Alig egyhetes igazgató voltam, amikor január elején egy csőtörés több hétre száműzött az irodámból. A könyvtár korábbi restaurálási pályázatai is sorra eredménytelenek voltak, hiszen ha ugyanabba a siralmas raktári környezetbe kerül vissza a könyv, akkor nem szabad pénzt áldozni rá.

– *Úgy tűnik, ez a változások ideje nálatok. Új épületet kaptok, több kolléga nyugdíjba ment. Az utóbbi fiatalodásra is utalhat.*

– Igen, az utóbbi időszakban több kulcsembert nyugdíjba vonult, közöttük Gellér Ferencné dr. igazgató asszony, dr. Bényei Miklós igazgatóhelyettes, Papné Angyal Ágnes, az olvasószolgálat egyik meghatározó szaktájékoztatója, valamint dr. Nagyné Kovács Lenke, az olvasószolgálati osztály vezetője. Ennek ellenére, sajnos, igazi fiatalításról nem lehet szó, hiszen a nyugdíjazott kollégák státuszait le kellett adni. Most éppen az olvasószolgálati osztályvezető státuszáért küzdünk. Vannak fiatal PhD-s, frissdiplomás munkatársak, akik a gyesen, gyeden lévők helyén dolgoznak. Ha most ránk szakadna négy-öt szakmai státus (ami elengedhetetlenül szükséges lenne az új épületbe), akkor egy percig sem lenne kérdéses, hogy kiket vegyünk fel, hiszen az előbb említett fiatal munkatársaink néhány éve itt dolgoznak nálunk. Ezzel javulna az összkép, de még mindig hiányzik a 25 év körüli korosztály. Persze boldogabb lennék, ha több státust kapnánk, hiszen például jelenleg egy informatikus szakemberünk van és egy másik kolléga besegít neki, de ez nem lesz elegendő az új helyen, ahova kb. 170 számítógépet tervezünk. A személyi kérdések nem egyszerűek – gondolom, máshol sem. A gyesen lévők helyettesítőin kívül vannak munkaügyi központon keresztül foglalkoztatott kollégák, akiknek szintén bizonytalan a létük. Nyáron egyetemisták jönnek hozzánk gyakorlatra, ami nagy segítség az alacsony létszám miatt a szabadságolások megoldásában.

– *Mint egyetemi oktató közeli képed van a könyvtárosképzésről. Mi a véleményed róla?*

– Igen, hosszú évek óta részese vagyok a képzésnek, és jelenleg is tanítok. Abszolút túlképzés van ezen a területen is – ez nem kérdés. A magas hallgatói létszám miatt sajnos, nincs elég alkalom és idő felkarolni azokat a tehetséges fiatalokat, akik komoly elhivatottságot éreznek a könyvtáros pálya iránt. Pedig tehetséges, szorgalmas hallgatók most is vannak!

Egy kicsit abszurd a helyzet, hogy könyvtári oldalról az előbb említett létszám-gondokkal küzdünk, és hiába végeznek itt Debrecenben vagy Nyíregyházán tömegesen a diákok, nem tudunk senkit sem felvenni. Évek óta nem került státusba frissen végzett diplomás könyvtáros. Fáj a szívem, amikor jönnek a nagyon tehetséges tanítványok, akikről tudom, hogy kiváló könyvtáros válhatna belőlük, de nem áll módomban alkalmazni őket.

Időközben csatlakozik hozzánk Szilágyi Irén igazgatóhelyettes, akivel a módszertani munkáról, a megyei könyvtárellátási rendszerről beszélgetünk.

– A mai Hajdú-Bihar megye létrejötté viszonylag új keletű, hiszen jelenlegi közigazgatási kereteinek a kialakítására alig több mint fél évszázada, 1950-ben került sor. A megyét alkotó területrészek, korábbi közigazgatási egységek és települések története azonban annál hosszabb múltra tekint vissza. A megye területe három, alapvetően különböző történelmi fejlődéspályára visszatekintő földrajzi egységből tevődik össze, így külön kell kezelni Debrecen, a Hajdúság és Bihar kérdését.

A megyében 83 település van és kettő hóján mindegyikben van települési könyvtár, és ezek rajta vannak a nyilvános könyvtárak jegyzékén. – mondja Csiri. – Hajdú-Bihar megye átmeneti formációt képez, mivel településszerkezetében egyaránt érvényesül a kis-(bihari részek) és a nagyközséges (hajdúság) jelleg. A körzeti rendszer néhány elemét is felhasználva a központi ellátás 1976-tól öt önálló tanács (anyakönyvtár) és a hozzájuk tartozó társközségekben valósult meg; a gyarapítás centralizálásában, a nyilvántartások egységesítésében, a feltárás megindításában. Ez a központosított beszerzés a rendszerváltáskor ért véget. Az önkormányzati önállóság következtében ismét felszínre kerültek – elsősorban a bihari részen – az elmaradottságból következő hátrányok. A nehezedő gazdasági helyzetben a kistelepülések könyvtárainak állománygyarapítása esetleges lett, a megbízási díjas könyvtárosok nem tudtak megbirkózni a szakmai feladatokkal.

A könyvtárügy jogi szabályozása, a NKA könyvtárpolitikája, a Soros Alapítvány, a MNEEK pályázata, az önkormányzatok csatlakozó nyilatkozatai és a vállalt önrészek lehetővé tették 1996-ban a közös pályázást, Hús település polgármesterével megállapodva – a hagyományos ellátó rendszeri modelltől eltérő – korszerű szuverén társulás a mai KSZR létrehozását. A megye településeinek összlétszámán belül jelenleg a községi könyvtárak 43 százaléka, 27 település tagja a rendszernek. Nyolc településen az iskolai könyvtár a lakosság részére is szolgáltat, a román nemzetiségi ellátórendszernek öt könyvtár tagja. „A könyvtár a jövő” fejlesztési koncepciót követve mozgókönyvtári ellátásunk célja, hogy a kistelepüléseken élők vagy közvetlenül vagy közvetve hozzáférjenek a hatékony és minőségi könyvtári szolgáltatásokhoz. A Hajdú-Bihar megyei KSZR olyan dokumentumellátást, információszolgáltatást, egyéb szolgáltatásokat nyújtó rendszer, mely segíti az önkormányzatokat kötelező feladatainak teljesítésében, szerződéses

megállapodáson alapuló megrendeléssel. A Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár integrált számítógépes rendszert működtet, feldolgozó helyet, gépkocsit, személyi feltételeket biztosít a feladat ellátáshoz. Egyre több szolgáltatást fogadó intézményben van számítógépes infrastruktúra, széles sávú internetelérhetőség.

Ezután Maja veszi át a szót:

– Minden fórumon képviseltetjük magunkat annak érdekében, hogy elősegítsük a megye, a régió könyvtárainak fejlődését. Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács Regionális Kulturális Stratégiai Munkabizottságának vagy egyszerűbben nevezve, a Közkincs Bizottságnak aktív, szavazati joggal rendelkező tagja könyvtárunk is. Eleinte nehezen értettük meg ebbéli szerepünket, és tulajdonképpen még most is csak tanuljuk a regionális szemléletet. Úgy gondolom, hogy ma már el kell fogadni, hogy csak az az állandó, hogy változás van és a lehetőségeket nekünk kell fűrkészni, megtalálni és élni vele. Ez a bizottsági munka is jó példa erre.

Egyébként – visszatérve a megyei könyvtárellátási rendszerre – a bizalmi tőkét a legnehezebb megszerezni és ez szerencsére sikerült a könyvtárnak. Ez a jó munka alapja.

– A bihari rész fejlesztésében milyen szerepet vállalhat a könyvtár?

– A most felnövő generációnak nagy szüksége van ezeken a helyeken is a könyvtárra, az internet-hozzáférésre. Fontos, hogy a könyvtárközi kölcsönzés lehetőségéről is tudjanak, hiszen így egy-két nap leforgása alatt szinte bármelyik könyvhöz hozzájuthat az olvasó. Nyilván ez hosszú folyamat, de mi hiszünk abban, hogy a tevékenységünknek tudatformáló hatása van. És ahogy említettem, a megyében előbbé szeretnénk tenni a kapcsolatokat. Már az is egy nagy lépés lehet, ha kisbusszal behozzák a gyerekeket hozzánk gyermekfoglalkozásra. Nem arról van szó, hogy nem vihetnénk ki a foglalkozást az adott településre, de meggyőződésem, hogy amikor új környezetet lát a gyerek, az a személyiségére is formáló hatással van. Ha egy impozáns, tényleg XXI. századi környezetbe hozod be őt – aki lehet, hogy korábban a városban sem járt még soha –, az meggyőződésem, hogy hatással lesz rá. Kis lépések politikája ez, de megtérülő munka.

– Visszatérve a könyvtárak munkájára: milyen munkafolyamatot emelnél ki a költözésre való felkészülésen kívül?

– Az első, amit említenék, a minőségbiztosítás. Ez nemcsak úgymond, adminisztratív munka, hanem szemléletváltozás. Én ebben a témában írtam a PhD-értékezésemet, és kidolgoztam egy önértékelési eszközkészletet, amelyet szeretnék alkalmazni, adaptálni a mi könyvtárunkra. A módszer mérhető, százalékos adatokkal dolgozik, és kézzel fogható eredménye van.

Szerencsére a kollégák kreatívak, fogékonyak. A lehetőségeinkhez képest mindig is többet vállaltunk. A szakmai innováció nem hiszem, hogy csak a körülményeken múlik. Azután most van a weboldalunk fejlesztés alatt. Egy európai uniós pályázat kapcsán térítésmentes lehetőséget kaptunk internetes arculatunk újratervezésére és kivitelezésére.

Nagy feladat a tudatos belső és külső PR-tevékenység fejlesztése. A belső levelezőrendszert nemrég indítottuk be, valamint már tavaly óta működik a me-

gyei levelezőrendszer. Én ezen csatornák működésére nagy hangsúlyt fektetek, hiszen a széttagoltság miatt enélkül nem áramolhat rendesen az információ.

Az új épületben a médiaajelenlétünk is hangsúlyosabb lesz, így ehhez is hozzá kell szoknunk.

A Nagy Könyv program nagyon népszerű volt könyvtárunkban és a megyében, így az NKA meghívásos pályázatán sikerült egy viszonylag jelentős összeget nyernünk állománygyarapításra. Sok pályázatot adtunk be különböző fórumokhoz az elmúlt időszakban is, amelyekben rengeteg munkánk volt. Próbálunk minden lehetőséget megragadni, hogy állományban, szolgáltatásokban és szemléletben is egy kicsit megújulva, felfrissülve nyithassunk az új helyen.

– Csak néhány hónapja vezetted a könyvtárat. Milyenek a tapasztalataid, hogy érzed magad?

– Én „kívvülről” jöttem. Egy hosszú ideje itt dolgozó kolléga biztosan másként viszonyul sok mindenhez. Nem biztos, hogy jobban vagy rosszabbul, mint én, de másként. Ezzel együtt azonban úgy érzem, a kollégáim partnerek az ötleteim megvalósításakor. Támogató viszonyulást érzek az első perctől kezdve. És nemcsak a kollégák, hanem a szűkebb és tágabb értelemben vett szakma, valamint a minisztérium részéről is.

Önálló munkára sarkallom a kollégákat. Úgy gondolom, hogy demokratikus légkörben is ki kell emelni az egyén felelősségét. Éreznie kell minden kollégának azt, hogy ami az ő dolga, azért ő vállalja felelősséget. Az új helyen még inkább elengedhetetlen lesz az önálló munkavégzés. A humán erőforrás pazarlása lenne, ha értelmes, magasan kvalifikált szakemberek ne lennének teljességgel felelősek a saját munkájukért.

Nagyon sok döntéshelyzetbe kerültem az elmúlt három-négy hónapban, de mindenben partnereim voltak a könyvtár osztályvezetői és igazgatóhelyettes kolléganőm. Természetesen vannak olyan döntések amelyeket nem tudok továbbadni. Ez így normális, hiszen vannak olyan döntési pontok, amelyeken a döntés meghozatala kizárólag az én felelősségem körébe tartozik. De fontos, hogy a döntéseim úgy alaposódjanak meg, hogy abban benne van a kollégák véleménye is.

Bár sietünk a vonathoz, a leendő könyvtár helyszínét mindenképpen megnézzük. Tényleg jó helyen van, a Nagyerdő peremén. Egyelőre néhány munkagép álldogál az építési területen. Reméljük, rendesen dolgoznak, és 2007 februárjában birtokba vehetik a könyvtárosok az oly régóta várt új épületet!

(Az interjú az Országos Könyvtári Kuratórium megbízásából készült 2006. április 19-én.)

Pegán Anita

Stratégiai gondolkodás és tervezés a Zala megyei könyvtárakban

Nógrád megye egykori székvárosában, Balassagyarmaton a Madách Imre Városi Könyvtárban gyűlt össze 2006. március 24-én mintegy nyolcvan könyvtáros az ország minden sarkából, hogy megtanácskozza, egymás véleményét meghallgatva végiggondolja, milyen új feladatokat – divatos szóval, kihívásokat – jelent a XXI. század a honi közkönyvtáraknak. Olyan kérdésekről, gondokról, jelenségekről és lehetőségekről esett szó, amelyek egyként érintik a nyírségi és a Vas megyei intézményeket, a városi és a községi könyvtárakban dolgozó kollégákat, azokat is, akik önálló intézményben, azokat is, akik kettős- vagy még több funkciójú könyvtárban végzik hivatásukat. A *Közkönyvtárak a XXI. században* címet viselő konferencia első előadója Molnár Szilárd, az Információs Társadalom és Trendkutató Központ igazgatóhelyettese volt, aki a hazai számítástechnika és informatika ellentmondásos jelenségeiről szolt határos, vetítettképes előadásában. Őt követte az előadói emelvényen Pallósiné dr. Toldi Márta, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár igazgató asszonya. Filozófiai megalapozottságú, ismeretelméleti vértetüz és nemzetközi kitekintésű értekezésében a közkönyvtárak előtt álló megnöött és módosult igényekről adott számot, némi – szakmailag igencsak megalapozott – jövőbetekintést is megengedve magának. A salgótarjáni Balassi Bálint Megyei Könyvtár vezetője, Bódi Györgyné a Közkincs program helyi eredményeiről számolt be; Hangodi Ágnes, a Könyvtári Intézet osztályvezetője a már kodifikált könyvtárosi etikai kódex elkészülte történetének tömör összefoglalását adta. A különböző tárgyú és megközelítésű előadások egyvalamiben hasonlatosak voltak: a stratégiai gondolkodás igényét fogalmazták meg, azt, hogy a XXI. század könyvtára nem létezhet komoly jövőformáló koncepciók nélkül. Magyarán: aki nem készül tudatosan a jövőre, az a jelen is elveszítheti. Az előadók sorában szereplő Kiss Gábor, a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója éppen a stratégiai gondolkodás Zala megyei közelmúltját és perspektíváját vázolta fel; az ő előadását alább teljes terjedelmében közöljük. (MLM)

A Zala megyei könyvtáraknak, beleértve a megyei könyvtárat is, a szakirodalom szabályai szerint készült, általam ismert stratégiai terve jelenleg még nincs. Korábban a Pénzügyi és Számviteli Főiskola Zalaegerszegi Intézetének könyvtára készített stratégiai tervet, ezt azonban most az önálló karrá válás miatt teljesen át kell dolgozni. A megyei könyvtár és a városi könyvtárak azonban már hosszú ideje foglalkoznak stratégiai jellegű tervezéssel – ezt a folyamatot szeretném bemutatni, és azt is, hogy ma hol állunk a tervezéssel, a jelen és a jövő kihívásaira adandó válaszokkal.

A könyvtárak helyzetét feltáró elemzésekkel, a könyvtári jövőkép megalkotásával nem ma kezdünk foglalkozni. Az 1980-as évek végén, az országban elsőként, már programokat készítettünk a könyvtári szolgáltatások modernizálására.

a számítógép könyvtári alkalmazására. Akkor elsősorban az információszolgáltatás és a kölcsönzés megújítása volt a cél, de már egyéb szolgáltatások, például a nyelvtanulás számítógéppel történő támogatása is bevezetésre került könyvtárunkban. A rendszerváltozás, a tanácsai könyvtári hálózat szétesése azonban olyan zűrzavart okozott működési körülményeinkben és kapcsolatrendszerünkben, hogy a '90-es évek elején rákényszerültünk arra, hogy átfogóan elemezzük a helyzetünket, és a továbbélés, majd a továbblépés érdekében egy sokoldalú, *stratégiai jellegű* programot dolgozzunk ki. Ez igencsak sürgető volt, mert 1991-ben az akkori megyei önkormányzat pénzügyi vezetése javasolta a megyei könyvtár megszüntetését, és egy olyan csoport létrehozását, amely csak a megyében előforduló könyvtári ügyekkel foglalkozik. A városi önkormányzatok közül több jelezte, hogy hatáskör híján intézményeik nem láthatják el a környező települések könyvtári szolgáltatásait. Ráadásul 1991 nyarán a megyei könyvtár teteje egy óriási beázás után beszakadt, a könyvek egy része elázott, az elektromos hálózat tönkrement. Dönteni kellett a bezárás vagy a felújítás között – ez utóbbi természetesen a könyvtár további fenntartását is jelentette volna. Én magam ebben a helyzetben pályáztam meg – mintegy „muszáj-Herkulesként” – az éppen megüresedő igazgatói széket, és munkatársaimmal rögvest neki is kellett látunk e problémahalmaz megoldásának.

A SWOT-elemzés szabályai szerinti legfőbb erősségünk ekkor mi magunk voltunk: a könyvtár munkatársai és vezető gárdája, Bangó Béla és Baranyai György igazgatóhelyettesekkel az élen – és végig mellettünk álltak a Zala megyei városi könyvtárak vezetői, hálózati munkatársai, akiknek segítségével és befolyásával a következő évek stratégiáját megalkothattuk. A közös fellépés meggyőzte a fenntartó megyei önkormányzat kulturális, majd a politikai vezetését is, így 1991 végén egy részletes tanulmányt tettünk le az önkormányzat asztalára, amelyben meghatároztuk a megyei könyvtári feladatok körét, a legfontosabb célkitűzéseket és a felelősöket is. Az előterjesztés célul tűzte ki a megyei könyvtári hálózat önkormányzati keretek között történő újjászervezését; meghatározta a hálózati központ feladatait és a modernizációs lépéseket.

A megyei önkormányzat igen jelentős anyagi szerepet vállalt e terv végrehajtásában, hiszen ez a megyei könyvtár kibővítését, modernizálását vonta maga után (ez akkori áron több, mint 50 millió forintos beruházást jelentett), valamint vállalta, hogy anyagilag is támogatja a megyében a városi könyvtárak kistelepüléseket ellátó tevékenységét (akkori áron évi 2,4 millió forinttal, ez ma évi 6,4 millió forintot tesz ki). A legfontosabb okirat az ún. *hálózati szerződés* volt, amelyet a megyei önkormányzat minden településsel külön kötött meg.

1992 folyamán tehát stabilizálódott a helyzetünk, és a célkitűzéseknek megfelelően kezdtük meg a munkát. Kettős stratégiai célt tűztünk ki magunk elé: egy modernizációs programot, valamint a kistelepülések könyvtári ellátásának megszervezését. A kettő egyébként egymással összefüggést feltételezett, hiszen a kistelepülésekre is gondoltunk a korszerűsítési program keretében. Tevékenységünk alapvető filozófiája az *együttműködés*, az *együttgondolkodás* és az *együttdolgozás* volt – ennek köszönhattuk talán legnagyobb mértékben azokat a sikereket, amiket később elértünk.

A kistelepülések könyvtári ellátásának megszervezése nem volt egyszerű, de a városi könyvtárak közreműködésével megoldottuk. Ebben az időben a megyének

hét városa volt, ebből öt vállalkozott a *térítés ellenében történő* hálózatgondozói és ellátórendszeri tevékenységre. A települések zömének, 244-nek ők lettek az elsődleges gazdái, tizenhárom település (ebből két kisváros) a megyei könyvtár közvetlen gondozásában maradt. A hálózati gondozásra vállalkozó könyvtárakkal szerződést kötöttünk, amelynek értelmében – többek között – évente négy alkalommal közös értekezleten vitatjuk meg a tapasztalatokat, tennivalókat; itt határozzuk a pályázatokról, közös projektekről is. Közben két településünk, Zalakaros és Zalaölvő várossá vált. Ma mindkét könyvtár kiválóan teljesítő intézmény, és megbecsült tagja a megyei könyvtári csapatnak, amelyben így már kilenc városi könyvtárral dolgozunk együtt.

A kistélepülési ellátás megszervezése és minőségi fejlesztése nemcsak a települési könyvtári szolgáltatások miatt lett stratégiai cél, hanem az iskolai könyvtári feladatok fokozódó gazdátlansága miatt is. A megyében ugyanis nagyon sok, csaknem hatvan kettős funkciójú könyvtár jött létre, zömében a falvakban – a megyei pedagógiai intézetnek azonban egyre kevesebb energiája jutott ezek istápolására. Így az 1990-es évek közepére az általános iskolai könyvtárak felügyelete, állománybeszerzésének, fejlesztésének támogatása nagyjából a közkönyvtárak feladatai közé sorolódott be. A gyermekek könyvtári ellátásának ügyét még inkább felkarolta az 1995-ben létrejött *Zalai Gyermekkönyvtáros Műhely*, amelyhez a megyei könyvtár mellett hét városi könyvtár és egy ÁMK csatlakozott, együttműködő partnerként pedig a megyei pedagógiai intézet. Ehhez azóta a két újabb városi könyvtár, valamint a lendvai – tehát határon túli – kétnyelvű általános iskola is társult, és folyamatosan szervezik a továbbképzéseket, rendezvényeket a gyermek- és iskolai könyvtárosok számára. Sőt ma már kéthavi rendszerességgel on-line szakirodalmi figyelőt is szerkesztenek, ez a megyei könyvtár és az MKE Gyermekkönyvtári Szekció honlapján is olvasható.

Az 1997-ben elfogadott kulturális törvény megerősítette az általunk ekkor már gyakorlatként folytatott megyei könyvtári tevékenységet, egyértelműen kimondva az *együttműködés szervezését, a települési könyvtárakat segítő szolgáltatások szervezését, az iskolán kívüli könyvtári továbbképzés és szakképzés végzését*. Azt hiszem, természetes, hogy ez az általam 1997-ben készített újabb öt éves vezetői program egyik stratégiai vezérfonala lett, amelyet a megyei önkormányzat is elfogadott, 1998-ban pedig külön határozatban is megerősített. Ennek az időszaknak a legfőbb feladata már a könyvtárak korszerűsítése, a technikai modernizáció, a nyilvános könyvtári működés feltételeinek megteremtése és biztosítása lett. Több szálon szerveztük meg ezt a tevékenységet: a városi könyvtárakat már az első periódusban, 1992-től kezdtük támogatni, közös pályázatokat szerveztünk, ezek keretében számítógépekhez, szoftverekhez juthattak, közösen szereztünk be (nagy kedvezménnyel) jó minőségű tájékoztató adatbázisokat, például a PRESSDOK-ot, az MSZHIR-t. A következő fázis már az integrált könyvtári rendszerek beszerzése, üzembe állítása és feltöltése volt. A legtöbben a TextLib rendszert szerezték be, két-két helyen a George és a Szirén működik; mi segítettünk a beüzemelésben, tanfolyamokat szerveztünk a feldolgozók, majd a tájékoztatók számára. A modernizációs programot jól szolgálta, hogy a megyei könyvtár után fokozatosan a városi könyvtárak többsége is megújult: teljesen új épületbe költözött a letenyei, a keszthelyi, a nagykanizsai, saját helyén kibővült a zalaegerszegi, a zalaölvői és a zalakarosi, modernizálódott a lenti városi könyvtár.

A kistelepülési könyvtárak közül – a városi könyvtárakkal közösen – minden évben kiválasztottunk néhány nagyobb, amelyek esetében a nyilvános könyvtári működés feltételei fennálltak. Ezekben a könyvtárakban selejtezték, állományellenőrzést, szolgáltatás-korszerűsítést hajtottunk végre; a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár kifejlesztett egy kifejezetten kiskönyvtári rendszert, az ELKA-t, amelyet folyamatosan teszteltünk, támogattuk bevezetését a nagyobb községi könyvtárakban. Az iskolán kívüli szakképzést, a modern könyvtári alapismeretek megszerzését alapfokú tanfolyamok szervezésével támogattuk, amelyhez saját kiadású tankönyvet készítettünk; ennek két kiadása jelent meg, a harmadik változatot – remélhetőleg – a Könyvtári Intézettel közösen jelentetjük meg. A könyvtári ellátás ilyesforma, komplex menedzselését nagyon sok sikeres pályázat tette hitelessé. Most csak egyet emelek ki belőle, a Könyvtárpártoló Önkormányzat cím nyertesét – kilenc év alatt, amíg ez a díj élt, negyvenötöszer volt zalai kitüntetettje; városaink közül hét, sőt Keszthely, Nagykanizsa, Zalaegerszeg és Zalalövő kétszer is.

Az együttműködés természetesen más összefüggésben is megjelent tevékenységünkben. Amint ismeretes, a '90-es évektől a felsőoktatás infrastruktúrája igen erőteljesen kiterjedt, számos kar, kihelyezett intézet jött létre, újabb szakok indultak, a hallgatók száma gyakorlatilag megduplázódott. Ez az iskolavárosként működő Zalaegerszegen is komoly problémákat okozott – ezért a város nagyobb könyvtárai már 1996-ban stratégiai feladatként határozták meg a *felsőoktatási könyvtári igények* lehetőségek szerinti feltérképezését és kielégítését; erre nézve együttműködési megállapodást is kötöttünk, amelyet azután a felsőoktatási intézmények könyvtáraival is egyeztettünk. Később, az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer kiépülése sokat enyhített ezeken az ellátási feszültségeken, de könyvtárunk stratégiai feladatai között ma is kiemelt helyen szerepel a tanulási igények kielégítése.

Még két együttműködési körrel szeretnék szólni, amelyek kissé speciálisak, de pontosan beleillenek az általunk követett könyvtári stratégiába. Zala megyében a megyei közgyűjtemények, a múzeum, a levéltár és a könyvtár, valamint a megyei művelődési központ igen szoros munkakapcsolatban állnak egymással – a közös kapocs a helytörténet, a megye és a tágabb régió történelme, néprajza, hagyományai, irodalmi és művészeti értékei. Ennek kutatása, gyűjtése, publikálása, kiállítások, vetélkedők szervezése, nagy történelmi évfordulók megünneplése általában közösen történik, méghozzá a Megyei Történelmi Emlékbizottság keretei között, amelynek 1996 óta mindegyik intézmény teljes jogú tagja. A közös fellépés sok sikert hozott már intézményünknek, és folyamatosan lehetőséget nyújt egyik legfontosabb feladatunk, a helytörténeti gyűjtemény építéséhez, gyarapításához. Legnagyobb közös vállalkozásunk a *Zalai életrajzi kislexikon*, illetve annak interneten, a megyei könyvtár honlapján elérhető adatbázisa, amely már csaknem ezer szócikket tartalmaz.

Együttműködésünk másik sajátossága, hogy a múzeumnak és a levéltárnak a megyei könyvtár az internetszolgáltatója, ez a nálunk működő HBONE-központon keresztül történik. Ennek kialakítása is közös akarattal történt – és ez már átvezet bennünket stratégiánk másik ágához, a modernizációs programhoz. Erről már többször említést tettem, a hálózati együttműködés kapcsán, most a megyei könyvtár oldaláról veszem sorba, honnan hova jutottunk.

A megyei könyvtár modernizációs programja már a '80-as évek végén megindult. Az 1992-ben kezdődő épület-rekonstrukció ennek komoly lökést adott, hiszen a tervben, amit megfogalmaztunk, több, stratégiai fontosságú elem volt: az egyik a gyermekkönyvtár integrálása az intézmény keretei közé, mert addig más helyen, az anyaintézménytől külön működött. 1995-től már egy épületben, egy szervezetben dolgoztunk; egységesítettük az állománynyilvántartást, az olvasónyilvántartást, racionalizáltuk a beszerzéseket, kiszűrtük a duplumokat. Ez nagymértékben megkönnyítette az integrált könyvtári rendszer bevezetését is. A másik fontos elem a számítóközpont kialakítása volt: akkor már évek óta folytak tárgyalásaink és erőfeszítéseink az on-line számítógépes kapcsolatok kialakítására, elsősorban az akkor formálódó Nemzeti Információs Infrastruktúra Programmal. Egy aszinkron-nedix vonallal kezdtünk, csomagkapcsolt hálózati vonallal folytattuk, végül jött az internet, és nagy összefogással létrejött a HBONE-központ. 1997-től van honlapja a könyvtárnak, ide helyeztük el először partnereink – például több városi könyvtár – elérhetőségét is.

Az országos könyvtári stratégiai program már 1997-ben célul tűzte ki az ODR kialakítását és a tematikai fejlesztéseket. A Zala megyei könyvtárat és a vele együttműködő városi, főiskolai, TEMI könyvtárakat ez felkészülten érte: már évek óta folyamatosan és szisztematikusan építettük könyvtáraink elektronikus katalógusait, alakítottuk a számítógépes háttérrel, úgy, hogy a megjelenő pályázatokra jól tudunk reagálni, jelentős fejlesztéseket hajtottunk végre, a nagyobb városi könyvtárak önálló honlapot alakítottak ki, a Széchenyi Terv, majd az eMagyarország-program keretei között pedig meg tudtuk teremteni a lakossági–olvasói internet-szolgáltatási feltételeket. A 2000-ben induló hétéves képzési ciklusban szintén az országos stratégiai tervhez igazodtunk, a munkatársak zöme felsőfokú végzettség, másoddiploma megszerzésével korszerűsítette ismereteit, vagy ECDL-vizsgát tett, számosan pedig nyelvvizsgát teljesítettek.

Ami nagyon fontos erősségünk még, hogy a könyvtáraink tevékenységében egyre nagyobb szerepet kap a marketing szemlélet, a sokoldalú pályázati tevékenység; a szolgáltatások tudatos, szisztematikus javítása érdekében megjelent a *minőségbiztosításra* való törekvés. Ebbe először a megyei könyvtár kapcsolódott be, évekkel ezelőtt – ma pedig már a zalaegerszegi és a keszthelyi városi könyvtárral közös projekt kialakításán dolgozunk, hogy testre szabott, szolgáltatási sajátosságainknak megfelelő minőségbiztosítást vezethessünk be. Megkezdtük – ugyancsak összhangban az országos könyvtári stratégiai célokkal – a digitalizálási tevékenységet is; először gyermekkönyvtárunk módszertani folyóiratát, a *Tarkaforgót* tettük mindenki által hozzáférhetővé, majd a nagykanizsai városi könyvtárral közösen egy jelentős újság, a *Zalai Közlöny* elektronikus változatának elkészítésébe fogtunk bele. Honlapunkon számos közérdekű adatbázis, például a zalai könyvtárak és a közgyűjtemények időszaki kiadványainak lelőhelyjegyzéke is megtalálható.

Itt tartunk most – úgy érzem, eddig szinkronban voltunk és vagyunk az országos könyvtári stratégiával, amely nem kis mértékben köszönhető az időben felismert szükségesszerűségeknek, a munkatársak és partnerek kreativitásának, a széles körű együttműködésnek. A most folyó tervezési tevékenység azonban már számos nehézséggel és veszéllyel számol. Mi magunk is, városi és felsőoktatási könyvtári partnereink is dolgoznak stratégiai tervükön, a tervezeteket – együttműködési megállapodásunknak megfelelően – egyeztetjük is; így bocsátotta például rendelkezé-

sünkre stratégiai tervének jelenlegi változatát a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár, valamint a BGF Pénzügyi és Számviteli Főiskola Zalaegerszegi Intézetének Könyvtára, amit ezúton is köszönök nekik.

A stratégiai célok megfogalmazásában kevés vita van közöttünk – továbbra is kiemelt feladat lesz a *kistelepülési könyvtári ellátás* megszervezése, a *gyermekek, a tanulóik folytatók* és a valamilyen okból *hátrányos helyzetben lévők* könyvtári ellátásának biztosítása. Ugyancsak fontos feladat, hogy a könyvtárak legyenek a *művelődés színterei*, a *kultúraközvetítés* gazdái; használják ki társadalmi és intézményi kapcsolataikat az *általános művelődés* és a *közösségeteremtés* érdekében. Nagyon fontos, hogy az internet segítségével is szolgálják a helyi közösséget, akár a dokumentumokhoz, akár az információhoz való hozzájutásban – ugyanakkor a helyben keletkező értékek *szétsugárzásával* növeljék szűkebb hazájuk hírnevét és vonzerejét. (Ezt erősíti meg a Nemzeti Fejlesztési Terv II. egyik passzusa, amely szerint „...a kulturális szektor fenntartható fejlesztésének politikája rövid, közép- és hosszú távon is pozitív hatást gyakorol az adott régió gazdasági – és ebből fakadóan életminőségbeli – fejlődésére. Az életkörülmények javítása ebben a tekintetben nem közvetett, másodlagos célkitűzések, hanem közvetlen, a kulturális produktumok hozzáadott értéktermelő képességét kihasználó cél!”)

Sajnos, a korábban taglalt erősségek – együttműködési készség és kapcsolatrendszer, felkészült munkatársak, modern információs és dokumentációs háttér – mellett egyre sokasodnak a gyengeségeink is. Az egyik legfőbb probléma olyan általános, hogy még a Nemzeti Fejlesztési Terv II. mellé készült Humán Infrastruktúra Operatív Program is egyértelműen leszögezi: a könyvtárak jelentős része fenntartási problémákkal küzd, az épületek, az infrastruktúra és a gyűjtemény fejlesztésére fordítható források minden könyvtártípus esetében egyre szűkösebbek. A mi könyvtári stratégiai tervünk egyik legnagyobb veszélyforrása éppen ebből fakad, hiszen dokumentumbeszerzésünk mértéke néhány év alatt kb. egyharmadára esett vissza – ha ez tartós marad, akkor könyvtárunk egyik legfontosabb alapfeladatának, a *nyilvános könyvtári feladatnak* nem fog megfelelni.

Stratégiai céljaink között szerepel a kistelepülési könyvtári ellátás további szervezése is. Az eddig működő hálózati rendszert mindenképpen át kell alakítanunk, hiszen az egyre inkább eladósodó megyei önkormányzat nem tudja tovább támogatni a könyvtári szolgáltatásokat – azok feladatellátását és finanszírozását át kell vinni a KSZR-nek megfelelő kistérségi ellátás keretei közé. Itt viszont újabb „gyengeségekkel”, azaz megoldandó problémákkal kell számolnunk. A kistérségi könyvtári ellátás *önként vállalt* feladat – Zala megyében eddig egyetlen kistérség fogadta el, a nagykanizsai. Meg kell tehát győznünk a kistérségi tanácsokat, hogy vállalják fel a szolgáltatást – ezt a munkát már intenzíven végezzük, de nagy az ellenállás jelenleg is. Eddigi „erősségünk”, hogy a települési könyvtárak nagy része a nyilvános könyvtári jegyzéken szerepelt, most hirtelen „gyengeséggé” vált, hiszen normatív támogatást csak a jegyzéken *nem* szereplő könyvtári szolgáltatóhelyek után lehet kapni – eddig az önkormányzati önállóságot neveztük értéknek, most az ellenkezőjét kell propagálni. (A SWOT-elemzés szerinti veszélyforrás itt az, hogy esetleg nem vesznek komolyan bennünket.) További veszélyforrás, hogy a kistérségi központként szóba jöhető városi könyvtárak fele nem önálló, hanem összevont intézmény; a feladatellátás kockázata így igen nagy, az egyik városi könyvtárat például egy beosztott dolgozó képviseli a tárgyalásokon. A kis-

térségek beosztása rendkívül egyenetlen, a zalaegerszeginek 79, a szomszédos zalaszentgrótnak 20 települése van.

A hosszú távú stratégiai tervezés szempontjából személy szerint nem is a kistérségi ellátás megszervezését látom a legproblematicusabbnak, hanem – az eddig komoly sikerteket jelentő – megyei könyvtári együttműködés és a kistérségi ellátás viszonyát. A politikai szándék a kistérségek felé tolja el a könyvtári ellátás súlypontját, oda áramlik a pénz is, a megyei és városi önkormányzatok lehetőségei, anyagi ereje viszont csökken. Itt tartják fent ugyanakkor azokat a potens, sokoldalúan szolgáltatni képes könyvtárakat, amelyek a könyvtári-információs igényeket magas szinten képesek kielégíteni – és éppen ezek helyzete válik bizonytalanná! Egy-egy nagyobb területet pedig csak egy megyei hatókörű könyvtár tud menedzselni; gondoljunk az olyan méretű projektekre, mint Az olvasás éve, a Nagy Könyv vagy éppen a szakfelüyeleti vizsgálatok. Az eddigi tapasztalatok alapján szükség van egy ilyen segítő, menedzselő, kiegyenlítő, érdekképviselő típusú könyvtári szervezetre – ugyanakkor egyre hangosabb az a politikai szándék, amely a megyéket is meg akarja szüntetni. Komoly veszélyforrást látok ebben, mert félok, hogy egymással marakodó, kisebb és súlytalanabb, egyenetlenül felkészült egységekre bomlik az ország, és ezzel együtt szétesik az eddig jól-rosszul, de működő könyvtári infrastruktúra is. Ezért mindenképpen szükségesnek látjuk továbbra is a többszintű könyvtári ellátás és hálózati együttműködés fenntartását. Azt hiszem, hogy az a kapcsolati tőke, amelyet eddig felhalmoztunk, jó alapot biztosít arra nézve, hogy ez sikeres legyen.

Ugyancsak stratégiai fontosságú elem a további tervezésnél a megfelelően felkészült, motivált és megfelelő számú könyvtári szakembergárda biztosítása a feladatellátáshoz. Ez minden terv elmaradhatatlan eleme – ám mindannyian tudjuk, hogy milyen „veszélycelem” is egyúttal. Miután az intézmények működési költségei a fenntarthatóság alsó határáig csúsznak vissza, a további takarékoskodás már csak a bérköltség csökkentésével érhető el, méghozzá nem a kifizetésű asszisztens, hanem a jobban fizetett diplomás elbocsátásával. Vele együtt azonban távozik az a szellemi erő is, amelyet nagyon nehéz pótolni. A mi stratégiánk egyik gyenge pontja volt ez mindig is – az elmúlt tizenégy évben munkatársaim kb. huszonöt százalékától kellett megválnom úgy, hogy a feladatok nem csökkentek, inkább nőttek – vagyis a feladatok személyi hátterét folyamatosan korrigálni kellett. Paradox helyzet, hogy – miután az olvasói igényeket ki kell elégíteni – a könyvtárak erőteljesen támogatják a maradó dolgozók továbbképzését, újabb szakképzettség, nyelvvizsga megszerzését. Ezek viszont magasabb fizetést, pótlékot jelentenek – vagyis a bérköltségek nem csökkennek a dolgozók számának csökkenésével egyenes arányban. Ezekkel a „veszélyekkel” tehát számolnunk kell, és akár helyben, akár az országos érdekképviselleteken keresztül, de meg kell értetnünk, hogy képzett könyvtári személyzet nélkül a színvonalas szolgáltatás elképzelhetetlen.

Még egy stratégiai célt szeretnék kiemelni, amely általánosan elfogadott, és mindenkit egyformán nyomaszt – ez a technikai fejlesztések témaköre. A mi megyei könyvtári stratégiánk egyik legfontosabb része volt ez, de csak addig működött jól, ameddig az országos szinteken, kormányzati oldalon erre forrásokat lehetett igénybe venni. A megyei könyvtár és a városi könyvtárak szinte teljes fejlesztési vertikumát ebből építettük fel. Ma a veszély óriási: sem a kormányzati

oldal, sem a helyi erőforrások nem teszik lehetővé a lépéstartást az egyébként száguldó technikai fejlődéssel. Ennek következménye az infrastruktúra gyorsuló öregedése, és alkalmatlansága a modern szolgáltatások biztosítására. Itt – úgy gondolom – az egész szakma egyöntetű fellépésére van szükség. Ezt igazolja vissza egyébként a már idézett Humán Infrastruktúra Operatív Program is, amely kimondja, hogy „csak akkor történhet érdemi változás, ha a könyvtárügyi fejlesztések a kormányzat egészének fejlesztési ügyévé válnak.”

Kiss Gábor

Gyermekfolyóirat születése a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban

Az *Olvasó Lurkó* című havi lap 2005 májusában született meg a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárában.

Létrejöttének gondolata abból fakadt, hogy a könyvtárunkba látogató gyerekek szívesen válogattak a nekik szóló folyóiratok között, ám amikor haza szeretnék vinni, hogy otthon olvassák tovább kedvenc rovataikat, csalódottan vették tudomásul, hogy folyóiratot nem kölcsönöz a könyvtár. Ekkor támadt az az ötletem, milyen jó lenne egy olyan gyermekeknek szóló periodika, amit haza is lehetne vinni. A folyóirat tehát egyfajta hiánypótló eszköz lett!

A következő lépés az volt, mi legyen az új lap neve, mert a név sok mindent elárul. Olyasmit szerettem volna, ami tükrözi, hogy kiknek szól, emellett könnyen megjegyezhető. Hosszas gondolkodás után lett *Olvasó Lurkó* a kiadvány neve.

Fontos feladat volt a célkorosztály kiválasztása, azaz kinek, melyik csoportnak szóljon. Milyen korú legyen az a réteg, akit meg szeretnék szólítani. A nagyobbakat – itt a 13–15 éves korosztályra gondolok – inkább a tinimagazinok kötik le, és számukra több folyóirat is van: (*IM, Bravo, 100xszép, OKÉ Magazin, Zsiráf* stb.). Ennek a korosztálynak tehát szélesebb kínálat áll rendelkezésére az időszaki kiadványokból, több őket érdeklő lapot forgathatnak. Emellett ez a korcsoport inkább a helyben olvasást pártolja. Amúgy a fent említett magazinok közül az *OKÉ Magazin* és a *Zsiráf* kivételével a színes havi lapokat egy évfolyam megjelenése után selejtezi a könyvtár, és akkor azokat el is vihetik a gyerekek. Célközönségként tehát a fiatalabb korosztályra esett a választásom, konkrétan a 7–12 éves gyermekekre gondoltam. Áttekintettem, melyek a rendelkezésre álló folyóiratok, és a következőket találtam: *Buci Maci, Dörmögő Dömötör, Micimackó Magazin, Bocs, Szivárvány Magazin*. Az ötletek gyűjtéséhez ezeket lapoztam át, és megpróbáltam e sajtótermékekből ihletet meríteni: melyek lehetnének azok a rovatok, cikkek, érdeklődési területek, amelyeket a mi gyermekfolyóiratunkban is alkalmazni lehetne. Ötletforrásként gondoltam arra is, hogy más megyei könyvtárak gyermekkönyvtárainak honlapjait is megnézem, hátha készítettek hasonló kiadványt. De nem találtam ilyen jellegű, gyermekeknek szóló havi lapot az áttekintett weboldalakon.